

ENSKEDE-ÅRSTA-VANTÖRS
STADSDELSFÖRVALTNING

POSOM- psykosocialt omhändertagande

**Plan för psykosocialt omhändertagande
vid stora olyckor och katastrofer i**

Enskede-Årsta-Vantör

2007-12-27

Bakgrund och syfte

Stadsdelsnämnden har ansvar för att organisera en lokal beredskap för psykosocialt omhändertagande vid stora kriser och katastrofer. Kommunfullmäktige har uppdragit åt varje stadsdelsnämnd att upprätta en plan för det psykiska och sociala omhändertagandet vid allvarliga händelser samt att på lokal nivå inrätta grupper för samverkan med andra myndigheter och organisationer som normalt blir involverade i en katastrofsituation. Syftet med planen är att säkerställa att krishanteringen vid en särskild händelse kan påbörjas omgående och på ett effektivt sätt. En förutsättning är att planen hålls aktuell. Det är också viktigt att ansvar utses som ser till att planen uppdateras regelbundet.

Beredskapsorganisation för Enskede – Årsta – Vantörs stadsdelsområde

Beredskapsorganisationen för psykiskt och socialt omhändertagande vid större olycka eller katastrof utgörs av tre grupper:

Katastrofledningen, styrgruppen utgörs av stadsdelförvaltningens ledning som har det yttersta ansvaret för psykiskt och socialt omhändertagande. Katastrofledningen ansvarar för att det operativa arbetet efter en katastrof kommer igång.

Den lokala samordningsgruppen, POSOM-gruppen

POSOM-gruppen är ett samordningsorgan för förvaltning, sjukhus, primärvården inom Enskede – Årsta - Vantör, psykiatri, polis, brandförsvaret, kyrkor och frivilligorganisationer. Dess uppgift är att koordinera samarbetet för det psykosociala omhändertagandet.

Resursgruppen är förvaltningens operativa enhet för katastroftjänst och består av nyckelpersoner inom individ- och familjeomsorgen, samhällsvägledare, It, medicinskt ansvarig sjuksköterska samt administration.

God katastrofberedskap

Ett väl fungerande samarbete mellan de instanser, som kan bli berörda, är en viktig förutsättning för god katastrofberedskap.

Stadsdelsförvaltningen har det yttersta ansvaret för samordningen av beredskapen i Enskede - Årsta - Vantör. Genom POSOM-gruppen träffas ansvariga myndigheter och organisationer fyra gånger per år. *Stadsdelsdirektören* leder arbetet och kallar samman POSOM-gruppen. Kontaktlista se bilaga 1.

Om larmet går

1. Länsalarmeringscentralen eller den myndighet som tagit emot larmet underrättar alltid socialjouren.
2. Beroende på händelsens karaktär och omfattning avgör socialjouren om stadsdelsdirektören behöver kontaktas. (Socialjouren kan mobilisera hjälparbetare genom Radio Stockholm).
3. Den på förvaltningen som tagit emot socialjourens begäran om hjälp underrättar stadsdelsdirektören omedelbart.
4. Direktören förvissas sig om att larmet är äkta och verkligen kommer från socialjouren.
5. Direktören sammankallar katastrofledningen. Vid direktörens frånvaro har den tjänsteman som ersätter befogenhet att sammankalla gruppen.
6. POSOM-gruppen inleder sitt arbete.

Ansvarsfördelning

Brandförsvaret

Vid olyckshändelser och katastrofsituationer har brandförsvaret tillsammans med polis och ambulanstjänst enligt räddningstjänstlagen ansvar för omedelbara åtgärder på olycksplatsen. Brandförsvarets primära uppgift är att rädda liv, begränsa olyckans omfattning och utbredning samt att ansvara för ledningsfunktionen i räddningsarbetet. Till sin hjälp har räddningsledaren en polisinsatschef och en sjukvårdsledare. Räddningsledaren organiserar skadeplatsen och kan upprätta uppsamlingsplats för drabbade personer. Räddningsledaren ser vid behov också till att en restvärdesledare (ställföreträdare för försäkringsbolagen) finns på plats. Han/hon kan begära att stadsdelsförvaltningen upprättar en mottagningsplats för oskadade och lätt skadade. Vidare beslutar han/hon också när personer skall överföras från skadeplatsens uppsamlingsplats till stadsdelsförvaltningens mottagningsplats. Jourhavande brandmästare går att nå via 112.

Polisen

Polisen svarar för avspärrning och bevakning av skadeområdet, registrering av skadade och berörda personer, registrering av omhändertaget gods, kontakter med eventuella fastighetsägare, underrättelser till anhöriga m.m. Polisarbetet innebär också att en brottsutredning inleds på plats. Polisen svarar för transporter från skadeplats och olycksplats till stadsdelsförvaltningens mottagningsplats. Åtgärder för varje person antecknas i samarbete med stadsdelsförvaltningens personal.

Sjukvården och psykiatrin

Det akuta behovet av sjukvård på skadeplatsen och transporter till sjukhus ombesörjs av akutsjukhusens sjukvårdsgrupper efter beslut av jourhavande tjänsteman vid SOS-alarmering. Lättare skador och andra sjukvårdsbehov kan omhändertas av primärvår-

den. Det första omhändertagandet av katastrofdrabbade efter bedömningen på skadepplatsen sker på sjukhusets somatiska akutmottagning, för Enskede-Årsta-Vantör gäller Södersjukhuset. Där finns också en särskild psykologisk och psykiatrisk katastrofledningsgrupp, PKL. Denna grupp leder och samordnar det psykologiska och psykiatriska katastrofarbetet på sjukhuset.

Psykiatri jour/öppenvård

Årsta-Vantörs socialpsykiatriska enhet ger akut stöd till drabbade i form av samtal, stöd till anhöriga vid överlämnande av dödsbud samt stödsamtal och andra insatser för anhöriga.

Primärvården

Primärvården har ansvar vid olyckor och katastrofer för att drabbade får den medicinska hjälp som behövs och är möjlig att ge lokalt såväl i akutskedet som vid efter- och uppföljningsarbetet av drabbade. Vårdcentraler finns i Årsta, Dalen, Stureby, Högdalen, Hagsätra och Rågsved.

Socialjouren

Socialjouren larmas alltid, oavsett tid på dygnet.

I räddningsarbetets akutskede har socialjouren det huvudsakliga ansvaret för psykiskt och socialt omhändertagande på olycksplatsen, tillsammans med PKL-gruppen vid Södersjukhuset. Socialjouren bedömer om det behövs extra sociala och psykologiska insatser på olycksplatsen och kontaktar i så fall stadsdelsdirektören. Socialjouren ansvarar för de sociala och psykologiska insatserna till dess stadsdelsdirektören tagit över ansvaret och lämnar alltid skriftlig rapport.

Stadsdelsförvaltningen

Förvaltningens operativa enhet är resursgruppen som bland annat ser till att drabbade får mat och logi. I samarbete med övriga hjälparbetare ger gruppen också stöd och råd till anhöriga och andra utsatta.

Personal från resursgruppen avslutar efterarbete när de drabbade inte längre behöver bistånd eller har fått det av annan instans. Så kallad debriefing, det vill säga avlastningssamtal för hjälparbetarna och andra berörda och chockade människor, genomförs tillsammans med personal från Södersjukhusets PKL-grupp.

Psykosocial katastrofledning, PKL

På Södersjukhuset ansvarar den så kallade PKL-gruppen för psykosocial katastrofledning vid större olyckor och katastrofer. PKL-gruppens ledning består av representanter för barn-, ungdoms- och vuxenpsykiatri, kuratorer och sjukhuskyrka.

I det akuta skedet av räddningsarbetet samverkar socialjour och PKL-grupp i arbetet för psykiskt och socialt omhändertagande. PKL-gruppen aktiveras när drabbade personer söker hjälp och kan delta i efterarbetet med debriefing, krisgrupper, stödsamtal för drabbade, anhöriga, räddningsarbetare och andra berörda och chockade människor.

Församlingarna

Övergripande består församlingarnas insats i att som medmänniska/själasörjare vara en lokal samhällspart, vilkens samlade resurser ställs till förfogande redan i akutskedet. Kyrkan bistår vidare drabbade/anhöriga med att akut upplåta lokaler, erbjuda uppföljningssamtal samt med hjälp och stöd till hjälparna.

Det är av stor vikt att övriga trossamfund också involveras i detta arbete. I sjukhuskyrkan, det vill säga Svenska kyrkans och frikyrkornas verksamhet vid Södersjukhuset och andra akutsjukhus finns präster och pastorer som är direkt knutna till sjukvården. Sjukhuskyrkans personal som vid behov kan nå dygnet runt kan vara ett stöd för drabbade och anhöriga. Kyrkans personal kan hjälpa polisen vid underrättelser om dödsfall. Församlingarna har lokaler där större grupper kan samlas. Om personer ej boende i kommunen drabbats skall deras hemförsamlingar (för icke svenska medborgare kontaktas respektive ambassad) underrättas. Svenska kyrkans personal kan även kontakta företrädare för andra trosriktningar.

Frivilligorganisationerna

Sammanslutningar som Röda korset, Rädda Barnen, Stadsmissionen, Frälsningsarmén, Enskede / Vantörs Civilförsvarsförening, jourhavande medmänniska och pensionärsföreningar bör kunna spela en roll i det sociala hjälparbetet efter en större olycka eller katastrof.

Katastrofledning

Katastrofledningen utgörs av *stadsdelsnämndens förvaltningsledning* och har *stadsdelsdirektörens rum* som samlingsplats, för närvarande Årstavägen 56 A. Katastrofledningen leds av direktören eller dennes ställföreträdare. Katastrofledningen ska snabbt ställa personal och övriga resurser till förfogande och samordna hjälpen till dem som drabbats. Chef för det akuta katastrofarbetet på olycksplatsen är ett brandbefäl, den så kallade räddningsledaren.

Stadsdelsdirektören gör bedömningen om POSOM-gruppen ska kallas in. Detta ska ske då samordning av det psykosociala omhändertagandet behövs.

Arbetsordning i händelse av kris eller katastrof

Aktivering av handlingsplanen.

Om planen aktiveras blir direktören/ställföreträdaren automatiskt ansvarig chef för förvaltningens psykosociala hjälparbete. Direktören kallar in de personer i förvaltningsledningen som ska fungera som stadsdelsförvaltningens katastrofledningsgrupp och utser en chef enligt turordningen (se sid. 9). I samband med att planen aktiverats tar direktören/ ställföreträdaren ställning till om och i så fall i vilket skede den lokala samordningsgruppen POSOM- gruppen ska samlas. Dessutom ska stadsdelsnämndens ordförande, vice ordförande och sociala delegationens ordförande tidigt underrättas om den uppkomna situationen.

Direktören/ställföreträdaren utser en person ur förvaltningsledningen som kan åka direkt till katastrofplatsen

Nedanstående *åtgärdslista*, som inte är rangordnad, kan följas i lämpliga delar.

Åtgärdslista för katastrofledningen

- * Utse ansvarig för dokumentation av fattade beslut.
- * Inhämta information om vad som har inträffat. Ta reda på typ av olycka, tidpunkt för händelsen, geografisk utbredning m.m.
- * Uppskatta erforderliga initiala insatser utifrån antal
  - skadade
  - icke-skadade inblandade
  - döda
  - räddnings- och sjukvårdspersonal
  - efterlevande
  - anhöriga
  - åskådare
  - övriga
- * Avgör vilka i resursgruppen som skall kallas till katastrofområdet (och till uppsamlingsplats) och informera dessa om det inträffade.
- * Utse informationsansvarig, som i samarbete med övriga berörda myndigheter och räddningsledaren svarar för kontakterna med massmedia. Lyssna på Radio Stockholm.
- * Svara för att ansvariga politiker underrättas.
- * Utse en uppsamlingsplats så nära olycksplatsen som möjligt. Helst i eller i anslutning till lämpliga kommunala lokaler. Lokalfrågan kan överlämnas till resursgruppen som får bedöma läget på plats.
- * Inventera behovet av följande resurser
  - kontorsservice
  - personal till telefonsluss
  - stödpersoner till skadade, anhöriga med flera
  - lokaler för anhöriga
  - teknisk utrustning, högtalare etc.
  - oförutsett
- * Ta reda på hur institutioner och verksamheter inom socialtjänst, vård, barnomsorg etc. berörts. Kontakta ansvariga chefer.
- * Inventera behovet av kontakt och samarbete med
  - psykiatri
  - tolkförmedling
  - kyrka
  - andra organ
- * Fatta beslut om eventuell evakuering av skolor, särskilda boenden etc.

- * Ta reda på om det finns någon annan känslig enhet som tidigt behöver evakueras.
- * Bedöm behovet av mer långsiktiga insatser för speciella riskgrupper
  - barn
  - åldringar
  - personer med svaga sociala kontaktnät
  - personer med andra problem
- * Ordna mat, vila och avbytare till resursgruppen.
- * Lämna information till övriga anställda.

Resursgruppen

Resursgruppen är förvaltningens operativa enhet för psykiskt och socialt omhändertagande i händelse av katastrof eller större olycka. Resursgruppen består av nyckelpersoner inom socialtjänst, vård, omsorg, skola och administration. (sid. 10 - 11).

Katastrofledningen ser till att medlemmar ur gruppen kommer iväg till katastrof- och uppsamlingsplats. De ska samarbeta med personal från socialjour, kyrka, frivilligorganisationer med flera. Chef för det akuta arbetet på platsen är ett brandbefäl, den så kallade räddningsledaren.

Resursgruppens roll i katastrofarbetet är att hjälpa drabbade med ett psykosocialt omhändertagande, deras anhöriga och andra behövande. Katastrofledningen avgör om resursgruppen behöver förstärkning av ytterligare hjälparbetare.

Gruppens medlemmar har genomgått eller ska genomgå katastrofutbildning.

Åtgärdslista för resursgruppen

1. *Ta med katastrofpärm*, som förvaras på direktörens rum i förvaltningens lokaler Årstavägen 56 A. Den innehåller katastrofplanen, telefonlista för förvaltningens katastroflednings- och resursgrupp, telefonlista till POSOM-gruppens externa medlemmar, telefonlista över Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning, journalblad för uppföljning av kontakter.
Ta med mobil-telefoner och visitkort.
Från ekonomiavdelningen hämtas checkar, reversaler.
2. *Personal från sjukvård, stadsdelsförvaltning och kyrka ska i initialskedet finnas både på olycksplatsen och uppsamlingsstället.*
3. *Håll fortlöpande kontakt med katastrofledningen.*
4. *Gör en snabb bedömning av hjälpbehovet t.ex. mat, kläder, inkvartering, ekonomiskt bistånd, transporter, samtalsstöd*
5. *Lämna saklig information* (i samarbete med berörda myndigheter på platsen).

6. *Hänvisa till personal på uppsamlingsstället som kan bistå med de hjälpsatser som behövs.*
7. *Ordna transporter (i samarbete med polis) från olycksplats till uppsamlingsställe och/eller inkvartering.*
8. *Upprätta en förteckning över alla som kommer till uppsamlingsplatsen, såväl drabbade som personal. (samråd med polisen).*
9. *För utspisning kan matsalar och kök inom förskola- och äldreomsorgen utnyttjas.*
10. *Inkvartering av de drabbade kan i de flesta fall ske hos släkt och vänner, men för vissa måste annan inkvartering ordnas. Preliminärboka hotellrum i närheten, helst i samråd med försäkringsbolagen. (Glöm sedan inte att avbeställa rum som inte behövs). Eventuellt kan lediga rum vid vårdboenden användas, särskilt för vårdbehövande. Vid ytterligare behov kan barnstugor och skolor användas.*
11. *Pricka av de boende samt notera uppgift om hemförsäkring och försäkringsbolag. Fastighetsägarna (och eventuellt hyresgästföreningen) kan tillhandahålla boendelistor.*
12. *Ring de försäkringsbolag som inte redan har infunnit sig. Försäkringsbolagen företräds av en restvärdesledare. Som regel ska socialjouren ombesörja den första kontakten med försäkringsbolagen. De flesta får omgående hjälp av sitt försäkringsbolag, bland annat med tillfällig inkvartering. Drabbade med otillräckligt försäkringsskydd kan behöva hjälp av socialtjänsten.*
13. *Ekonomiskt bistånd. Vid katastrofer och större olyckor kan förenklade rutiner tillämpas vid utbetalning av socialbidrag. Under kontorstid kan de hjälpbehövande hänvisas direkt till förvaltningens kontor.*
14. *Avsluta efterarbetet när de drabbade inte längre behöver omedelbar hjälp. Avlastningssamtal för hjälparbetarna, så kallade debriefings, genomförs i samarbete med personal från företagshälsovården AB.*

Bilaga:

1. Förvaltningens katastrofledningsgrupp och resursgrupp
2. Extern lista med POSOM-deltagare